

sodnik zvišati osnovno t. j. najtežjo posamezno kaznen, ne pa skupne kazni, določene po § 62. k. z. Če pa izreče n. pr. višje sodišče vsled revizije ali priziva radi enega izmed več kaznivih dejanj oprostilno sodbo, ostanejo druge posamezne kazni praviloma nespremenjene.

Ako bi višje sodišče ob priliki pravnega leka zvišalo posamezno kaznen, določeno po 1. odstavku § 286. k. p., bi kršilo prepoved reformacije in pejus (§ 327. k. p.), dasi bi pustilo enotno kaznen, določeno po § 62. k. z. nespremenjeno. Če pa je višje sodišče oprostilo obtoženca, obsojenega radi več kaznivih dejanj, od posameznih teh dejanj, sme pustiti enotno kaznen nespremenjeno, če ne doseže vsote preostalih posameznih kazni.

Kršitev določbe § 62. k. z. je kršitev materialnega zakona (§ 337., št. 3., k. p.).

Določbe o realnem steku ne veljajo takrat, kadar je sodišče, ki je izreklo pogojno obsodbo, preklicalo odložitev kazni radi kaznivega dejanja, izvršenega za časa dobe preiskušnje (§ 66. k. z.) V tem primeru določa namreč § 66., prvi odst., k. z., da je treba izvršiti obe kazni neskrajšani.

(Dalje prihodnjič.)

K pitanju staleškog zastupstva.

Dr. Henrik Steska.

*Da ima bolji deo naroda reč,
to umetnost je ustava.*

Dahlmann, 1815.

Po svršenom svetskom ratu uvelo se opšte i jednako izborno pravo za parlamentarna zastupstva i za samoupravne jedinice čak u mnogim takvim državama, u kojima su se dovde takvim pokusima načelno protivili ili bar donekle upirali. Ukinule se različite pravne institucije, koje su bile zamišljene, da ograniče neobuzdano delovanje političkih stranaka i opštu plitkost. Lica, koja su se uživala što više u oponiranje i kojima je ušla agitacija u krv i meso, ova neka bi sada rešavala zadaće, za koje nisu bila nikako sposobna. U zakonodavstvu i upravi zbog toga opažala se u premnogim državama neka opšta razrvanost, što je opštu dobrobit na krajno opasan način ogrožavalo. Narasao je broj političara, koji nisu dostatno poznavali ustroja države i koji nisu dovoljno duboko pojmlili zadatka i smotrenosti državnog i gospodarskog života. Nezadovoljnost i razrva-

nost sve javnosti bila je u nekim državama tako općenita i silna, da je trebalo izvanrednih mera, jer bi bez njih političko ravnotežje u državi ne bilo sposobno, da se sačuva te bi bilo nemoguće da se spreči nadaljnje propadanje. Jer su ovake izvanredne mere samo prolazan pojav, koji neka sprema put k boljemu uređenju javnoga života, dalje jer nema svuda uslova za diktatorijalan i njemu sličan režim, reforme su ipak neizbežive, iz tih je razloga osobito pitanje jednakog opšteg izbora prava za javna zastupstva i pitanje staleškog zastupstva izvanredno aktualno. — Da — država i pojedine pokrajine procvatu ne ide, da bi se uvažilo samo mnoštvo; i razdeoba pučanstva po staležima mora se dovoljno uvažiti, kod čega je potrebno, da kulturno i ekonomski više stojeća lica uživaju nekoje prednosti, ta od u osobito velikoj meri zavisi napredak čovečjeg društva. Time pak još nije kazano, da bi moralo zastupstvo biti u državi, u pojedinim pokrajinama i u općinama jednako sastavljeno. Za narodnu skupštinu bio bi sistem dvaju samostalnih doma, za pokrajine sistem jednoga doma sa više kurija, za općine pak bi bilo zgodnije izborna pravo po razredima. A nužno je i to, da se pobrine za organičnu vezu medju teritorijalnim zastupstvima i staleškim zbornicama.

Pokrajinsko bi se zastupstvo (pokrajinska skupština) veoma shodno moglo sastaviti iz triju kurija. Opšta kurija izašla bi iz opšteg, jednakog i sorazmernog izborna prava te bi zastupala opšte pokrajinske interese. Jednako velika staleška kurija neka bi obuzimala zastupnike seljačkog staleža, trgovaca i obrtnika, nameštenika i radnika. Odnos medju brojem zastupnika ovih pojedinih staleža moraće ugadjati socialnome značenju tih staleža u dotičnoj pokrajini. Izborna tela za stalešku kuriju bile bi prinadležne zbornice (seljačke zbornice, zbornice za trgovinu i obrt, zbornice za nameštenike i radnike). Samo sobom razumije se bi i ove staleške zbornice morale izići po izborima, koji se obaziru i na ekonomsku sposobnost. Staleške bi zbornice dakle morala biti u svakoj staleškoj skupini (n. pr. u trgovačkom staležu, u obrtnom staležu itd.) složene iz dvojicu izbornih razreda, osim toga morao i biti za niži izborni razred pretpisan neki najniži iznos za dotično zvanje svojstvenog poreza (n. pr. zemljarine za poljodjelca, privrednog poreza za trgovce, dalje za obrtnike itd.). Pošto porezi u priličnoj meri uvažuju likvidnost platežnih sredstava te je kot seljaštva razmerno manja kao kod ostalih staleških skupina, nije ni potrebno, da bi bio taj minimum kod sviju staleških skupina jednak. Od celokupnog broja

k zboru ovlaštenih pripadnika jedne te iste staleške skupine neka bi prva četvrtina otpala na I., ostale tri četvrtine pak na II. izborni razred. Svakome između tih dvojicu izbornih razreda bio bi dodat jednaki broj zborničnih članova. Taj bi način zborničnih izbora osujetio toli štetno preovladjivanje ekonomski i kulturno naprednijeg življa po slabijima, ali po broju jačim osobama. Polovinu bi na ugadjajuću stalešku skupinu otpadajućih zastupnika u stalešku kuriju pokrajinskog zastupstva birao I., drugu polovinu pak II. razred. sa relativnom većinom. Koliko pokrajinskih zastupnika bi otpalo na pojedine staleže, dakle na seljački stalež, na trgovce i obrtnike, na nameštenike i radnike, morao bi ustav odrediti po važnosti tih staleža za javan red i napredak.

Treća bi kurija pokr. zastupstva bila *inteligentna kurija*. Nije potrebno, da bi brojila jednaki broj zastupnika kao opšte ili staleške kurije. Kao viriliste, dakle već po položaju neka bi joj pripadali rektori visokih škola, najviše dostojanstvenici najznatnijih veroispovesti u dotičnoj pokrajini, pretседnici najviših pokrajinskih sudova, pretседnici advokatskih, lekarskih i inženjerskih zbornica. Dalje neka bi bili članovi ove inteligentne kurije u ograničenom broju odlični pretstavници pravnih i ekonomskih nauka. Ove bi birale obe ostale kurije na zajedničkoj sednici.

Pokrajinsko bi zastupstvo odlučivalo uopšte u zajedničkoj sednici sviju triju kurija, samo glede osobito važnih odluka bila bi potrebna još većina u svakoj između prvih dviju kurija.

Kod narodnog zastupstva (narodne skupštine) već je zbog većeg broja članova potrebna deoba u dva doma, u poslanički i staleški dom (kuća). Ovi bi domovi bili ravnopravni te bi sa izvesnim iznimkama odeljeno stvarali zaključke. Slično kao kod opšte kurije pokr. zastupstva poslanički bi dom sastavljali zastupnici celog pučanstva. Poznato pak je, da prečesti izbori pučanstvo što najsilnije uznemiruju i javni red opasno ogrožavaju, pa i za izbore potroši se odviše javnog i privatnog novca, koji bi se mogao korisnije upotrebiti, u ovu svrhu neka bi opšte kurije pojedinih pokraj. zastupstva sa razmernim izborom birale u pojedinim pokrajina broj poslanika, koji ugadja pučanstvu.

Staleški dom ne bi birale staleške kurije pokrajinskih zastupstva, već pojedine staleške zbornice, da izbegnemo potenciranim indirektnim izborima. Time bi se i osujetila opasnost, da se narodno zastupstvo smatra i oseća samo kao neka reprezentanca pokrajinskih zastupstva i pokrajinskih interesa. Položaj bi narodnog zastupstva bio ojačan nasu-

prot pretiranih zahteva pokrajina, pa i staleške zbornice bi pridobile na valjanosti. Staleške bi zbornice birale svoje zastupnike odeljeno po obima razredima. Celokupan broj narodnih zastupnika, koje bi u pojedinim pokrajinama birale staleške zbornice, bi se ovredio po broju stanovnika, a razmer broja na pojedine vrste staleških zbornica otpadajućih zastupnika bi pako ugodjao razmeru u staleškoj kuriji pojedine pokrajine.

Uza zastupnike staleških zbornica neka bi staleški dom brojio možda za jednu četvrtinu još i takve članove, koji bi nekako bili ono, što je inteligenčna kurija pokrajinske skupštine. Polovina bi tih članova bila za jedno legislaturno doba izabrana od inteligenčnih kurija, a drugu bi polovinu sastavili od državnog načelnika imenovani doživotni članovi izmedju uglednih zastupnika javnoga života.

Kod općinskog bi zastupstva sastav kurija naišao na mnogokoje tehničke poteškoće, dočim je izbornopravo po razredima veoma lako izvedljivo. Uz opći, sve, izbornike opsezajući razred, bi se mogli svi, koji plaćuju najniži iznos direktnih poreza, seljački i kućni posednici, državni i privatni činovnici te lica, koja vrše slobodna zanimanja, uvrstiti u dva nadaljnja razreda tako da dodje prva četvrtina tih izbornika sa dvostrukim izbornim pravom u I. razred, ostale tri četvrtine u II. razred. Taj bi minimum direktnih poreza zbog izvanrednog velikog značenja seljačkog staleža i poradi njegovog manjeg poreza u očigled nedostajanja gotovine niže odredjen kod zemljarine nego kod drugih vrsta direktnih poreza.

Mesto takvog dvojakog izbornog prava mogli bi i sve izbornike porazdeliti na tri razreda te bi n. pr. 1 desetina došla u I. razred, nadaljnje tri desetine u II. razred i poslednjih šest desetina, svakako pak svi oni, koji ne plate nikakvog direktnog poreza, u III. razred. Svaki bi razred birao jednaki broj opštinskih zastupnika te sa relativnom većinom. Sa takvim bi se sastavom opštinskog zastupstva mogle opštine obraniti različitih odviše drskih pokusa, koji bi možda ogrožavali miran i smotrengospodarski i socialan razvoj. Podudarati pak je ovde treba, da tako uredjenje nikako nema plutokratskog značaja, ta za poredjenje izbornika u razrede nije merodavna ukupna porezna svota, koju naplate izbornici i koja se podeli u tri dela, već celokupan broj po porezima razvrstanih izbornika.

Svakako mora da bude općina dostatno velika po broju ljudi i po gospodarskoj moći, mora pa da bude i geografski zaokružena. Premalene općine nisu ravne zadatim im zada-

ćama i odviše su zavisne od viših nadzornih vlasti te su pravo rekavši samo karikature prave samosvesne i uspešne samouprave.

O razmeru medju staleškim i pokrajinskim narodnim zastupstvom već se gore raspravljalo.

Shodnije pak bi bilo, da se i općine uže vežu za staleškim zbornicama. Mogli bi prištediti mnogo trošaka za izbore, ako bi općina uz izborne imenike za opštinske izbore i za izbore u opštu kuriju pokrajinske skupštine vodile još posebne izborne imenike za zbornicu poljodelaca (seljaka), dalje za obrtnu-industrijsku i za trgovačku skupinu zbornice za trgovinu i obrt. Uvrščivanje izbornika u I. ili II. razred bi se glede posednika zemlje ustavilo za svaku općinu posebice, glede obrtnika-industrijalca i glede trgovaca pak bi se ugotovilo na temelju staleških izbornih imenika sviju općina u srezu, koji po poreznoj jakosti uvrstani obrtnici-industrijalci, odnosno trgovci dodju poradi postignućeg višeg poreznog iznosa u I. razred. Izborne bi jedinice za izbor u ove staleške zbornice bili srezovi, odnosno za zbornicu za trgovinu, obrt i industriju i veći gradovi. Izbor bi se obavio sa relativnom većinom glasova za svaki razred, birališta bi pak bila sedišta opštine.

Za zbornicu za nameštenika i radnike bilo bi zgodnije, da vodi izborne imenike pristojni zavod za socialno osiguranje radnika i nameštenika.

Ovakva promena sastava narodnih, pokrajinskih i opštinskih zastupstva i staleških zbornica možda bi ustvarila koliko toliko snosljive odnošaje u javnom životu. Bez sličnih državnih preuredaba, koje se dadu laže ili teže izvršiti, nastat će i tamo, gde privremeno jaka ruka uzdržuje red, odma čim se opet uvede parlamentarizam, ponovno demagogija, koja se laska širokim masama, a uspirenih strasti ne može ukrotiti, i kojih se koncem konca i smerniji političari pri najboljoj volji ne mogu ukloniti. Samo kulturni viši društveni slojevi mogu trajno utvrditi glavne temelje ljudskog društva, neophodno nužni red i slobodu u ostalim stvarima. Ovi slojevi pak ne bi si mogli izvojštiti shodan upliv te se veseljem latiti javnoga delovanja. Opšte izborno pravo i najširih slojeva je pogotovo izvanredno važna tečevina novijeg vremena.

Kobna bi pak greška bila, da bi se državni ustroj zajedno ne obazirao na sastav pučanstva i staleža i ako bi kulturno više slojeve baš na stranu izgurao.

Već Aristotel je dobro pogodio u svojoj neverojatno svestranoj »Politici«, koju inteligencija sve premalo čeni,

kad tvrdi, da imademo dvojaku enakost, enakost po broju i enakost po urednoči i da moraju ustavi uporabljati obe enakosti.

Zastaranje odškodninskih tožb radi pokojninskega zavarovanja nameščenecv.

Dr. Janko Vrančič.

Vse sodbe o odškodninskih tožbah nameščenecv zaradi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zavarovanja dokazujejo doslej premalo točno poznanje tega zavarovanja, toda naj opozorim na nekatere važnejše stvari.

Pred kratkim sem zvedel za dve sodbi, ki sta zavrnila odškodninske zahtevke nameščenecv, češ da je pravica do tožbe že zastarana, ker je zastarana pravica, zahtevati naknadno plačilo premij, in ker je od tega zastaranja preteklo že več kakor 5 let, tako da bivši družabnik izbrisane javne trgovske družbe nič več ne jamči za škodo, v drugi pravdi pa, ker je službodajalec baje dokazal, da je prejel nameščenec več kakor 3 leta pred tožbo zavarovalni odlok, iz katerega je moral že takrat posneti, da ni bil pravilno zavarovan, da bo torej imel zaradi tega škodo.

V prvem primeru sodišče ni upoštevalo bistvene razlike med plačilom premij samim in plačilom odškodnine, če premije niso bile plačane in je bil zaradi tega nameščenec oškodovan.

Določba § 35. zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv, ki ga sodba napačno uporablja, se nanaša le na javnopravno dolžnost službodajalca, da plača premijo, odnosno na javnopravno pravico pokojninskega zavoda, da predpiše in izterja premijo, ne pa na zasebnopravni odškodninski zahtevk nameščenecv. Pokojninski zavod sme v resnici predpisati premijo kvečjemu za 3 leta nazaj, odkar je premija dospela v plačilo, kar pa nima nobenega vpliva na pravico nameščenčev, zahtevati odškodnino, če premije niso bile plačane. Za odškodninsko tožbo je popolnoma vse eno, koliko časa je že preteklo, odkar bi bilo treba premijo plačati, da le pravica do odškodninske tožbe še ni zastarana. Da, odškodninska tožba je celo nedopustna in sodišče niti ni pristojno soditi, dokler pravica pokojninskega zavoda, da predpiše premijo, še ni zastarana. Za to dobo je namreč stvar že urejena v javnem pravu in sicer v zakonu o po-